

1. Hrusice - obec v srdci regionu „Ladův kraj“

A. Základní charakteristika

Hrusice - jméno obce ležící asi 35 km jihovýchodně od české metropole Prahy ve velice malebném koutu Posázaví.¹ Pokud někdo cestuje po dálnici Praha-Brno nebo železnicí po trati Praha-Benešov, nemůže si nepovšimnout známé siluety hrusického kostelíka, která se při jízdě z Prahy objeví vlevo hned po průjezdu obcí Mirošovice. Zvláště při večerním a nočním osvětlení vyhlíží tato scenérie velice působivě a bývá oprávněně předmětem pozornosti.

Vzhledem ke své řadě staletí trvající historii je to obec v plném slova smyslu starobylá a její dnešní podoba byla formována desítkami generací jejích obyvatel. Podobně jako tisíce jiných vesniček, obcí, městeček a měst v české kotlině i Hrusice představují sídelní útvar přirozeně vrostlý do středočeské krajiny tak, že má svou hlavní dominantu a její vzhled je umocněn působivým pozadím členité hrusické krajiny. Tou dominantou je kamenná věž kostela sv. Václava.

V dřívějších dobách byl tento umocňující účinek samozřejmě silnější proto, že ono krajinné pozadí bylo harmonicky vyváženou skladbou lesních porostů, zemědělsky obdělávaných polí, luk, pastvin, remízků, zarostlých mezí s polními cestami vedoucími podél nich. Dnes tyto výrazné komponenty krajiny ustoupily civilizačním fenoménům (dálniční těleso, nová zástavba atd.) a vzhled krajiny se neustále mění.

Nicméně přesto si jak krajina, tak i Hrusice samotné stále ještě uchovaly mnohé ze své původní přirozenosti a okouzlujícího půvabu. Ten, kdo se zastaví na hrusické návsi a rozhlédne se, kdo se projde celou obcí a kdo nelituje námahy a seznámí se s členitým přírodním okolím Hrusic, má i dnes možnost, zvláště přidá-li ke smyslovým jevům i svou vlastní představivost, vnímat původní ráz typické středočeské „vsi“, která není pouhým seskupením nejrůznějších stavení, zahrádek, zahrad, silnic, ulic, místních komunikací či pěšin, nýbrž je výtvozem lidské mysli a lidských rukou, je útvarem povstalým ze záměrné a promyšlené lidské činnosti, je dílem neutuchající lidské tvořivosti zhmotněné právě v tom, jak člověk se vším, co ho doprovází, vrůstá do krajiny, do svého původního a přirozeného životního prostředí.

Umístění obce na hlavním protáhlém (severo-j jižně orientovaném) hřebenu mezi údolím Hrusického potoka a potoka Mnichovky a dalších terénních hřebenech výrazně posiluje určité základní rysy tohoto sídelního útvaru, kterých si může návštěvník povšimnout zvláště tehdy, když přichází buď ze severního a nebo severovýchodního směru. V těchto pohledech totiž vystupuje zejména centrální část obce a kostel sv. Václava a celkové umístění a zasazení obce v krajině. V současné době se sice již některé součásti těchto pohledů mění v důsledku expanze zástavby rodinnými domky a proměn lidské činnosti v samotné obci i v jejím okolí, avšak základní dispozice se naštěstí dosud ani nezměnila ani nevytratila. Proto se zde lze setkat s mnoha příznačnými a typickými rysy české, resp. středočeské krajiny.

¹ Kromě této obce je v Čechách ještě jeden sídelní útvar, který nese stejné jméno. Nedaleko od Benešova u Prahy (západním směrem) leží osada Hrusice-Hamry. Podle sdělení čtenáře Hlasu Hrusic Františka Pospíšila ze Zlína existovaly od 11. do 15. století i moravské Hrusice, které se nacházely v povodí řeky Bečvy. (Viz *Hlas Hrusic*, zvláštní číslo 1987.)

Je to nesmírně cenné, neboť právě tam, kde si české obce uchovaly z velké části svou původnost, můžeme i dnes pozorně vnímat a pečlivě prohlížet toto „dílo staletí trvajících činností“ a číst v něm jako v otevřené knize o všem, co v sobě toto dílo ukrývá.

Hrusice se svou zachovalou stavební dispozicí centrální části, se starobylym, z románských dob pocházejícím kostelem, se svou často velice starou vesnickou zelení i se svým dosud ještě ne úplně narušeným přírodním okolím jsou právě takovou obcí. Už pouze z této základní charakteristiky plyne, že společenský význam a kulturně historická hodnota této nevelké středočeské obce jsou velmi vysoké. Jestliže přitom v posledních letech usiluje Obecní úřad Hrusice i mnozí obyvatelé obce o to, aby se původní vzhled celého sídelního útvaru příliš nenarušoval a byl tak uchován i pro budoucí generace (zejména se jedná o ochranu urbanistické dispozice, záchranu jednotlivých objektů, opravu určitých architektonických prvků, uchování nemovitých památek připomínajících život a dílo hrusického rodáka malíře Josefa Lady, péči o vesnickou zeleň atd.), pak je to přístup, který musí být oceňován z kulturně historického i estetického hlediska a jistě bude velmi pozitivně přijímán dalšími generacemi hrusických obyvatel.

Navíc je jméno Hrusice nerozlučitelně spojeno s jedním z nejslavnějších českých malířů 20. století a hrusickým rodákem Josefem Ladou, který výtvarným zpracováním převážně hrusických motivů (ať už přímo ze samotné obce nebo z krajiny jejího okolí) vytvořil ve svých obrazech, kresbách a ilustracích zřejmě nejznámější a nejrozšířenější představu typické české vesničky. Zvážíme-li všechny tyto okolnosti, je vcelku samozřejmé a lehce vysvětlitelné, proč se právě tato obec stala centrem jednoho z turisticky velice zajímavých regionů v blízkosti hlavního města České republiky a proč v posledních letech tak výrazně stoupá její návštěvnost a roste turistická atraktivita.